

MÅNADSBREV OM MAT OG LANDBRUK I VERDA

Nummer 2 2026. Utgitt av Internasjonalt utval i NBS, redigert av Ilona Drivdal, ilonadrivdal@yahoo.no

I desse breva finn lesaren internasjonalt materiale om mattilgangen i verda, frå FAO, La Via Campesina, Friends of the Earth og andre kjelder. Me skriv om aktuelle saker, nye analysar og bakgrunnsartiklar. Brevet blir sendt elektronisk til dei som melder interesse, bruk adressa over. Brev kan også lastast ned frå NBS sine heimesider. Redaktør er Ilona Drivdal

Har du som les, stoff du meiner bør inn i brevet eller andre tilbakemeldingar, så skriv – eller kontakt oss i Internasjonalt utval, adresseliste på side 4 i dette brevet.

2026: DET INTERNASJONALE ÅRET FOR KVINNER I LANDBRUKET

FAO, Roma, 05.12.2025
FN erklærer 2026 som det internasjonale året for kvinnelige bønder. Målet er en global kampanje som setter søkelys på kvinnes viktige roller i jordbruks-, ernærings- og

matvareprogram (WFP) vil koordinere aktiviteter gjennom hele 2026.

IYWF 2026 (International Year of Women Farmers) har som mål å øke bevisstheten om kvinners rolle i jordbruks- og matsystemer og de

også være en oppfordring å forbedre kvinners levekår over hele verden. «Å lukke gapet mellom menn og kvinner i landbruket kan øke den globale BNP med en billion dollar og redusere matsikkerheten for 45 millioner

matsystemer. Bak står FAO sammen med de andre UN-organisasjonene. Det internasjonale Fondet for landbruksutvikling (IFAD) og Verdens

utfordringene de møter, inkludert eiendomsrett, økonomiske og tekniske begrensninger, samt begrenset tilgang til tjenester og utdanning. Det skal

mennesker» sa FAOs sjefsøkonom Maximo Torero ved åpningen av kampanjen.

(se også side 3)

THE CONVERSATION

(The Conversation er en tjeneste som er opprettet for å bekjempe villedende påstander som fremmes i medier uten kvalitetskontroll og redaktøransvar. De tilbyr nyhets- og analyseartikler som kommer fra anerkjente eksperter på sine områder, og nettstedet etterstreber å overholde de strengeste normene for redaktørstyrte medier. Her følger sammendrag av to artikler fra siste måned som burde interessere medlemmer av NBS. Artiklene er oversatt og redigert av Heidi Hogset, medlem av Internasjonalt Utvalg.)

HVORFOR 2026 KAN BLI ÅRET DA FARM BILL-PERIODEN I AMERIKANSK LANDBRUKSPOLITIKK TAR SLUTT

Av direktør Kathleen Merrigan og vise-direktør Christopher Neubert ved Swel-te-senteret for bærekraftige matsystemer ved Arizona State University (USA).
Publisert 7. januar 2026. DOI <https://doi.org/10.64628/AAI.4tcsnacqW>

Farm Bills, «landbruksavtaler», er svære pakker av sammenvevde lover, reguleringer og finansieringsordninger som danner rammebetingelsene for USAs landbruk, omtrent som jordbruksavtalen gjør i Norge. Her settes landbrukspolitikken inn i et system av politikk for miljøvern, ernæring og folkehelse, distriktsutvikling, energiforsyning, skogbruk med mer, med finansiering over det føderale statsbudsjettet. Den første utgaven ble til under den store depresjonen, i 1933, og har vært fornyet og videreutviklet omtrent hvert femte år siden. Men nå har lite skjedd siden siste oppdatering i 2018. Det betyr at en tidsfrist ble passert allerede under Joe Bidens presidentperiode. De siste årene har kongressen forlenget politikkpakken fra 2018 for ett år av gangen. Forfatterne, som begge tidligere har vært føderalt ansatte med ansvar for landbrukspolitik, sier at det er uklart om en gjennomarbeidet og omfattende ny landbrukspakke kan komme på plass i 2026, eller noensinne igjen.

I juli 2025 lanserte president Trump en politikkpakke med sine budsjettprioriteringer for skatter og offentlige utgifter, under navnet «One Big Beautiful Bill Act». Denne pakken griper inn i mange politikkområder som vanligvis hører til landbrukspakken. For eksempel førte denne pakken til en reduksjon på 20% i finansieringen av matkupper til lavinntektsfamilier, mens bevilgningene til subsidiering av gårdsbruk ble fordoblet. I årtier har landbrukspolitikken funnet støtte i kongressen ved hjelp av en koalisjon mellom bønder, som ønsker å forsyne markedet med mat, og forkjempere for matsikkerhet for lavinntektsfamilier,

som er avhengige av subsidiert mat som distribueres ved hjelp av matkupper. Denne alliansen ble satt til side av Trumps politikkpakke, til fortvilelse for tilhengerne av matvarehjelp til de fattige. Økningen i landbrukssubsidier ble finansiert gjennom kutt i denne matvarehjelpen. Det vil innebære en betydelig reduksjon i matsikkerheten for sultne amerikanere.

På den andre siden følger det minimale krav med den store økningen i subsidier til bondene. De trenger stort sett bare å dokumentere at det ble dyrket mais, hvete og soyabønner på gården tidlig på 1980-tallet for å motta subsidier. Bondene selv ønsker ikke denne innretningen på politikken. De foretrekker tiltak som skaper sunne markeder for deres varer, med rettferdige priser. Store subsidier hjelper lite til å fjerne ubalanser i markedene. Og turbulensen rundt Trump sine tollsatser har ført til at eksporten av flere landbruksråvarer har brutt sammen, med påfølgende store tap for mange bønder. I desember 2025 måtte det amerikanske landbruksdepartementet bevilge et tillegg på 12 milliarder dollar for å dekke tap bønder opplevde som følge av redusert eksport. Bondeorganisasjonene meldte tidlig at denne ekstrabevilgningen ikke var tilstrekkelig til å dekke bondenes tap som følge av Trumps handelspolitikk.

Valget i USA høsten 2026 gjør det lite sannsynlig at kongressen vil samle seg om en ny landbruksavtale i år. Forfatterne ser det som mer sannsynlig at politikerne i Washington vil reforhandle enkeltkomponenter i den store landbrukspolitikkpakken. Men det vil innebære at en ny, gjennomarbeidet pakke der mange av komponentene som er med i gjeldende Farm Bill, blir satt på vent.

Men, til forfatternes overraskelse, omfatter agendaen til «Make America Healthy Again» (MAHA), en av kjeppestene til president Trumps helseminister Robert Kennedy Jr, ideer

som tidligere har vært fremmet av tilhengere av et mer miljøvennlig og klimasmart landbruk i USA. Landbruksdepartementet har bevilget 700 millioner dollar til å støtte «regenerativt» landbruk. Men mange av Trumps allierte er tilhengere av USAs industri-jordbruk og uttrykker bekymring for at et mer miljøvennlig landbruk vil true matforsyningen i landet. Det Hvite Hus risikerer dermed å ende opp i en klemme mellom MAHA og de store kapitalinteressene bak industrijordbruket.

I denne situasjonen må pådriverne for et mer miljøvennlig landbruk tenke nøye igjennom hvordan de kan nå frem med sin agenda, uten noen forventninger om en ny landbruksavtale med det første.

SMÅBØNDER PRODUSERER MER AV DEN RIKE VERDENS MAT ENN TIDLIGERE ANTATT

Av Oliver Taherzadeh, førsteamanuensis i miljøøkonomi ved Universitetet i Leiden (Nederland). Publisert 28. januar 2026.
DOI <https://doi.org/10.64628/AB.mfm-dc6ncc>

Hvem dyrker maten vår? Dette tilsynelatende enkle spørsmålet blir stadig vanskeligere å besvare i en verden der maten krysser grenser for å nå frem til våre tallerkener. I dag er bare ett av sju land selvforsynt med mat på tvers av matvaregrupper. Så skal vi forstå hvor maten kommer fra, må vi ta et globalt perspektiv.

Bidraget småbønder og industrijordbruket gir til den globale matforsyningen, tiltrekker seg mye oppmerksomhet og debatt. Likevel viser min forskning at vi har målt feil ting, produksjon og ikke forbruk. Et produksjonsfokus forsterker antakelsen om at industriell landbruk er grunnsteinen for global matvaresikkerhet. Løfter vi lokket av det globale matsystemet, ser vi en annen historie. Ved å studere produk-

sjons- og handelsmønstre for 198 land har jeg funnet ut at det er småbruk (mindre enn 200 dekar), og ikke gigantiske industrigårder, som gir oss de fleste av maten vi spiser. Forskningen til mitt team, publisert i tidsskriftet *Nature Food*, avslører at småbønder, mange av dem i fjernliggende land, bidrar med en tredjedel av maten som spises i høyinntektsland som Storbritannia og USA.

Denne innsikten har blitt oversatt i tidligere studier som bare så på matdistribusjon fra innenlandske gårdsbruk. Småbrukene maten kommer fra, er svært forskjellige fra gigantgårdene som dominerer landskapet i Europa, Sør-Amerika og USA. Selv om disse småbrukene er konsentrert i tropisk Afrika og store deler av Asia, spiller de en nøkkelrolle i eksport av frukt, grønnsaker, belgvekstfrø og rotvekster til vestlige land. Noen eksempler skiller seg ut:

Selv om småbruk utgjør mindre enn 1 % av australske bruk, dekker de rundt 15 % av landets matvarebehov. I Canada og Europa dekker småbruk nesten 20 % av det nasjonale matbehovet, det meste

fra småbruk i andre land. De utgjør også mesteparten av matforsyningen i 46 av de landene vi studerte, og dekte mer enn halvparten av matbehovet for 5 milliarder mennesker hver dag.

Men eksport av matråvarer, som belgvekstfrø og søtpoteter fra småbruk, har en kostnad for lav- og middelinntektsland hvor disse produksjonssystemene dominerer. Disse nasjonene må importere store mengder korn og oljevekster fra høyinntektsland for å kompensere for mat- og næringsusikkerhet skapt av kontrakt dyrking og av produksjon for eksport.

Småbønder spiller en avgjørende rolle i den globale matsikkerheten, men drivere av små bruk rammes ofte av svake eiendomsretter, klimarisiko, urettferdige priser og internasjonal handelspolitikk.

Våre forskningsresultater, som også ble rapportert i den siste utgaven av FAOs årlige rapport om tilstanden til matproduksjon og landbruk i verden, viser at slik risiko ikke er begrenset til innenlandske matsystemer, men også kan krysse landegrensene. Usikkerhet rundt matforsyning og eiendomsrettigheter til jord for småbønder

innebærer matusikkerhet for alle. Kutt i internasjonal bistand fra høyinntektsland gjør dette mer sannsynlig, etter som støtte til klimasmart jordbruk tørker opp.

Å sikre fortsatt matforsyning fra småbønder forutsetter ikke bare innenlandsk innsats for å beskytte egne bønder. Det krever tiltak på tvers av landegrensene for å sikre tilgang til jord og markeder, ved at småbønder får skjøte på eiendommene sine, tilgang på små lån og lønninger de kan leve av.

Subsidier, handelsavtaler og konsolidering av store selskap uthuler disse grunnsteinene for småbønders sikkerhet og truer den sunneste maten på våre tallerkener – frukt, grønnsaker og belgvekster. Å rette lyset mot bønder som overskygges i nasjonale matforsyningskjeder, er et første steg for å sikre at inntekter og reguleringer leverer et bærekraftig levebrød for alle matprodusenter. Nå som vi vet hvem det er som dyrker maten vi spiser, må vi gi alle bønder lik prioritet i landbrukspolitikken, i det enkelte land og internasjonalt.

EKSTREMVERET PÅ MALTA:

ALVORLIGE SKADER PÅ LANDBRUKSAREALER

(fra AGRA facts 9-26, 27.1.)

Ekstremværet på Malta tidligere denne måneden medførte alvorlige skader på jordbruksarealer og landsbyinfrastruktur; Haglstormer som skadet avlinger og rev blader av planter, ble etterfulgt av vind på opptil 110 km/t og kraftig nedbør, som forårsaket liggende avlinger, opprevne og brukne planter, og omfattende skade på drivhus, steinmurer, reservoarer og vanningsystemer. Også fiskeri- og havnesektoren ble hardt rammet. Skadene skapte ringvirkninger for hele landets økonomi, forsyningskjeder og kystaktiviteter. Malta karakteriserte hendelsene som en nasjonal katastrofe.

På AGRIFISH-rådet 26. januar gav ministre uttrykk for stor solidaritet med Malta. Landbruksleder Hansen understreket at situasjonen på Malta ikke er et isolert tilfelle, og mange uttalte at slike katastrofer ikke lenger er unntak, men en tilbakevendende realitet. Det ble konkludert med at nasjonale tiltak alene er utilstrekkelige; klimarelaterte katastrofer krever økt EU-solidaritet. Det etterlyses mer vekt på langsiktig robusthet i klimautsatte områder, med mer fleksibilitet i EU-rammeverk, inkludert regler for statsstøtte. Hansen støttet oppfordringer om å styrke koordineringen på EU-nivå for å forbedre kriseberedskap og motstandskraft, med tilstrekkelige lagerbeholdninger og tilgjengelighet av essensielle varer og ressurser. Nødhjelp er viktig, men bedre er forebyggende tiltak, og langsiktige tilpasningsstrategier og beredskap.

KJØNNSFORSKJELLER:

FAO OM STATUS FOR KVINNELIGE BØNDER

- Kvinner som driver jordbruk, jobber vanligvis på mindre jordarealer enn menn. Selv når de driver gårder av samme størrelse, er kjønnsforskjellen i jordbruksproduktivitet 24 prosent.
- Hver dag med ekstremt høye temperaturer reduserer den totale verdien av avlingene produsert av kvinnelige bønder med tre prosent mer enn avlinger produsert av menn.
- En økning på 1° C i langsiktige gjennomsnittstemperaturer fører til en reduksjon på 34 prosent mer i de totale inntektene til husholdninger ledet av kvinner enn i husholdninger ledet av menn.
- Kvinner som er ansatt i lønnet arbeid i mat- og landbruksystemer, tjener 78 cent for hver dollar som menn tjener.
- Det ubetalte omsorgsarbeidet som kvinner og jenter utfører, bidrar med minst 10 800 milliarder dollar til verdensøkonomien årlig.
- Å redusere kjønnsforskjeller i sysselsetting, utdanning og inntekt kan eliminere 52 prosent av gapet i matsikkerhet, som over alt er høyere blant kvinner.
- Å bedre situasjonen for kvinner på landsbygda gjennom målrettede utviklingstiltak kan øke inntektene for 58 millioner flere mennesker og styrke motstandskraften for 235 millioner.
- Ifølge FAO utgjør kvinner en vesentlig del av verdens landbruksarbeidsstyrke og er uunnværlige i hele verdikjeden for matløsninger – fra produksjon og prosessering til distribusjon og handel – og spiller en sentral rolle i husholdningenes matsikkerhet og ernæring.
- I 2021 var 40 prosent av de arbeidende kvinnene globalt ansatt i matvaresystemer – nesten like mange som menn. Likevel forblir kvinners bidrag undervurdert, og arbeidsforholdene deres er ofte mer usikre og sårbare. De møter fortsatt utfordringer som begrenset tilgang til land, finansiering, teknologi, utdanning, og deltakelse i beslutningstaking på alle nivåer.

WORLD TRADE ORGANISATION – YAOUNDE I KAMERUN MARS 26 (MC-MØTE 14)

WTO (World Trade Organisation, Verdens handelsorganisasjon) er organisasjonen som utvikler og bestemmer handelsregler. Dette er viktig for norsk landbruk siden de setter regler om toll for hvordan vi kan subsidiere landbruket vårt.

Lite har skjedd innenfor landbruk på 25 år. Til det har konfliktene vært for store mellom industriland som ønsker å eksportere sin overproduksjon, og fattige land som ønsker å beskytte sin egen matproduksjon. Også land som Norge med krevende produksjonsvilkår og høye kostnader har interesse av å bruke toll for å beskytte sitt landbruk, men dette står ofte i konflikt med interesser innen blå sektor, som ønsker mest mulig fri tilgang til et verdensmarked. Også mange eksporterende land ønsker tilgang til Norge med vår store kjøpekraft.

Det siste året er mange internasjonale regler blitt lansert av president Trump i USA, som innfører toll slik han ønsker. Samtidig har verden fått nye utfordringer med krig og klimændringer som har skapt ny debatt innen matpolitikk; nemlig at stadig flere land ønsker å sikre sin egen produksjon av mat og andre varer av hensyn til nasjonal sikkerhet.

WTO har planlagt et nytt ministermøte i slutten av mars 2026 i Yaounde i Kamerun. Dit får jeg muligheten å dra fra La Via Campesina, som en av to utsendinger fra ECVC. Fra Norge blir det også flere som representerer sivilsamfunnet (NGO-Non Governmental Organisations). Vi har etablert et samarbeid og møtes både før og under ministermøtet.

Utenriksminister Barth Eide inviterte til informasjonsmøte i UD 10. februar, der både industri, fagforeninger og mange frivillige organisasjoner deltok. Ministeren hadde en kort innledning hvor han redegjorde for bakgrunnen for møtet og hva Regjeringen mener det er mulig å oppnå.

Han orienterte om arbeidet som skjer for å lage til større fleksibilitet i beslutningsmekanismer, men slik at land ikke blir tvunget til å akseptere regler de er uenige i. Det bør være mulig å lage ordninger som er frivillige. Det jobbes med sterkere involvering av utviklingsland, og man ser at handelsregler som skaper stor avhengighet, er skadelig. Han ser ingen vilje til store endringer når det gjelder regler innen landbruk.

Regjeringen ser derfor ikke ut til å

ha noen ambisjoner om en strukturell endring av regler om toll og støtte til landbruk. Dette overrasker meg, da jeg oppfatter at man ikke har skjont behovet som stadig flere land har uttrykt om mer egen matproduksjon. LVC har uttrykt ønske om å lansere et nytt begrep for internasjonal politikk for mat, nemlig matsuverenitet. Norges Bondelag derimot er svært fornøyd med at det ikke skjer noen endringer i regelverket for landbruk. Men dette er ikke et fullgodt rammeverk for å øke norsk selvforsyning og heller ikke for å sikre småbrukere rundt om i verden tilgang til land og marked. Dette må bli utfordringen i Kamerun, hvor vi får daglige møter med den norske delegasjonen.

Stein Brubæk, leder IU i NBS

ECVC FEIRER VIKTIG SEIER OM EU-MERCOSUR I EURO-PAPARLAMENTET

(ECVC 21. og 23.1.)

ECVC melder 21. januar at politikere har lyttet til bøndenes krav og stemte i Europaparlamentet i Strasbourg for en uttalelse fra EU-domstolen. Domstolen skal undersøke hvorvidt det foreslåtte EU-Mercosur partnerskapsavtale (EMPA) og den midlertidige handelsavtalen (ITA) samsvarer med EUs traktater. ECVC krever at EU-kommisjonen legger EU-Mercosur-avtalen på is og avstår fra midlertidig ratifisering inntil EØS-domstolen (CJEU) har uttalt seg. Morgan Ody, medlem av ECVCs koordineringskomité, som var til stede i Strasbourg, understreket at Europa og Mercosur-landene ikke vil «bli satt i konkurranse med hverandre slik at landbruksselskaper kan gjøre matproduksjon til en vare og industrialisere den på bekostning av innbyggere, bønder og miljøet».

23. januar meldte ECVC at et flertall av EUs medlemsland valgte å gå videre med avtalen uten å vente på parlamentets endelige avgjørelse, noe ECVC kritiserte sterkt. ECVC oppfordrer bøndene å opprettholde press på politikere og å fortsette mobiliseringen.

BØNDER MED TRAKTORER MOT CAP

ECVC 21. januar

Omtrent 6 000 bønder fra 15 EU-medlemsland mobiliserte med 1 000 traktorer i Strasbourg 20. januar, for å oppfordre EU-institusjonene til å sikre fremtiden for landbruk og matsikkerhet. ECVC sendte en delegasjon til Strasbourg for å snakke med MEP-ene. Morgan Ody, medlem av koordineringskomitéen, sa at ECVC holder fast ved at mat må behandles som menneskerett, og at Europa trenger motstandsdyktige, territoriale matsystemer fremfor avhengighet av import. Paraplyorganisasjonen Copa og Cogeca sa at det trengs enighet om «en sterk, felles og godt finansiert CAP etter 2027» som støtter konkurransevne og vekst, samt «rettferdig og gjennomsluktig handel» som beskytter EUs produksjonsstandarter og sensitive sektorer.

INTERNASJONALT UTVAL NORSK BONDE- OG SMÅBRUKARLAG 2026
Leiar Stein Brubæk, e-post stein359@gmail.com
Heidi Hogset e-post Heidi.Hogset@hiMolde.no
Audun Emil Tvedten, e-post audun.e.tvedten@gmail.com
Ingvild Asphol, e-post iasphol@protonmail.com
Ilona Drivdal, e-post ilonadrivdal@yahoo.no